

ד. אף הזורע קטניות או ירקות סמוך לר"ה של שביעית והם לומחים בשנה השביעית, ישנם אופנים שהינם נאסרים משום ספיחין ואסורין באכילה, ופרטוי דיניו יתבאר צע"ה לקמן פרק ד' הלכה ג', עמ' קפה.

הבנת ממוזרות מערב שביעית

ע"י שיעון או מחשב

הנה הדבר פשוט שאסור לכוון ממטרות למערכת השקאה ומערכות דישון או שאר מכשירים מערב שביעית ע"י שיעון או מחשבים כדי שיפעלו בשביעית להשקות את הגינות או את השדות [באופן שאסור להשקותם], או שיעשו שאר מלאכות האסורות בשביעית, והרי הוא עובר בעשה ד"ושבתה הארץ שבת לה" לדעת רש"י וסייעתו מפני שהוא עושה פעולה שתצטל צרך שביעת הארץ, ואין חילוק אם עשייתו היא בשביעית או מערב שביעית כיון דסוף סוף ע"י מעשיו יש כאן מחמתו ציטול שביעת הארץ וכדלקמן. ואף דמיא [קכז] פותחין מים לגינה ערב שבת עם חשיכה, ומתמלאת והולכת כל היום כולו, חזין שאם עשייתו ערב שבת נמשכת בשבת מותר, הטעם הוא, דכל שאסור משום "לא תעשה כל מלאכה" האיסור על הגברא שלא יעשה המלאכה בעצם יום השבת, ואין איסור שהמלאכה תיעשה מאליה בשבת על ידי מעשיו מערב שבת. וע"ע צעמ' תנג.

אבל לענין שביעת הארץ דלא קאחינן עלה מדין "מלאכות" אלא מחמת מלות שביעת הארץ, דהיינו שאנו מצוים שלא לגרום שהקרקע תעבוד, אם כן מה לי שהקרקע אינה שובתת מחמת מעשיו בשביעית עצמה או מכא מעשיו ערב שביעית

גמר הביטול, ולכן מחויב להפקיר קדירתו כדי להנצל מהאיסור לדעת ב"ש [קכד], אבל במלכת זריעה בשבת דמעשה האדם נגמר מיד עם גמר הזריעה אף שעדיין לא נשרש בקרקע, ממילא כל מה שנעשה בקרקע לאחר מעשה הזריעה - ההשרשה והלמיחה - אין מתייחסים כלל למעשה הזריעה של האדם משום שכבר כלו מעשיו ומשו"ה א"צ לעקור את הנטיעות או להפקיר את שדהו ערב שביעית. ובה"פ אם נטע בערב שביעית והשריש בשביעית ליכא משום שביעת הארץ, כיון שכבר כלה מעשה הזריעה של הזורע וכל מה שממשיך ונעשה אח"כ בשביעית אינו מתייחס אליו, ולא דמי לשביעת כלים שאסור לב"ש, מפני שעדיין מעשה האדם נמשך עד גמר הביטול וכנ"ל.

סוף דבר:

א. בזמן הזה שאין בית המקדש קיים אין נוהג צו דינא דתוספת שביעית [קכה], לפיכך מותר לנטוע עצי סרק או לזרוע ירקות וקטניות אף סמוך לראש-השנה של השנה השביעית [אמנם יש להוסיף מחול על הקודש מדין תוספת יו"ט של ר"ה [קכו]], אף אם תהיה השרשתם בשביעית ואין צוה משום איסור שביעת הארץ שלא חשיב שנעשה בידי אדם אלא בידי שמים ואין צו משום שביעת הארץ.

ב. איסור נטיעה זריעה בזמן שביעת המקדש קיים בזמן תוספת שביעית, יתבאר צע"ה לקמן פרק ג' הלכה י"א, עמ' קעג.

ג. אבל אסור לנטוע עצי מאכל סמוך לר"ה של שביעית אף בזמן הזה תוך מ"ד יום סמוך לשביעית, כאשר יתבאר ענינו ודיניו לקמן פרק ג' הלכה י"א, עמ' קעה.

שער הציון

[קכד] שבת י"ח ע"א: [קכה] מו"ק ג' ע"א, רמב"ם פ"ג הל' י"א: [קכו] ועי' תוס' מו"ק ד' ע"א דאי ילפינן תוספת שביעית מתוספת שבת איכא תוספת כלשהו אף מדין שביעית: [קכז] שבת שס. ופרש"י פותחין, עושין נגר קטן משפת המעיין לגינה. שו"ע או"ח סי' רנ"צ סעיף ה'.

דכל שהוא גורם שאין כאן שביטת הארץ עובר על העשה. ^[אוצר חכמה]

ותדע דהא לדעת בית שמאי דס"ל דליכא איסורא דשביטת כלים בשבת [קכח], בזמן שעובר משום שביטת כלים כגון בזמן שהמכל מתבשל בכלי אינו עובר גם על מלאכת בישול כשהניח הקדירה מע"ש על האש, ועל כרחק הטעם כמס"ל דאינו עובר משום "מלאכה" אלא כשעושה המלאכה בפועל בשבת שזהו זמן האיסור מלאכה, משא"כ כשהנידון הוא שביטת כלים, אין חילוק אם עושה בשבת שהכלי אינו שובת או שעושה קודם השבת שהכלי לא ישבות בשבת. ודא תקשי ממס"כ החזו"א [קכט] שמותר לנטוע מערב שביעית [בזמן שלא נוהג תוספת שביעית] אף אם ההשרשה נעשית בשביעית [קל] וליכא בזה משום שביטת הארץ, והטעם הוא משום דנריך להשביט את הקרקע רק ממלאכת אדם ולא ממה שנעשה ממלא וכו"ש לעיל, אם כן הכא נמי כיון שהשעון או המחשב מפעיל את מערכת ההשקאה בשדה ליכא בזה "מלאכת אדם בזה" דהוי דומיא דהשרשה הנ"ל. וי"ל לפמסנ"ת [קלא] דשאני מלאכת זריעה שמעשה האדם מסתיים בזריעתו, ואף שהקרקע עדיין פועלת אח"כ ומשרישה וממיתה את האילן, כל זה אינו מתייחס למעשה הזריעה של האדם אלא דנעשה בידי שמים, ומשום הכי כשנטע מערב שביעית והשריש בשביעית ליכא משום שביטת הארץ שהרי הקרקע פועלת מעצמה ואינו מתייחס כלל אל מעשה האדם. אב"י מלאכות ופעולות הנמשכות ומתייחסות למעשה האדם שהיה בתחילתם, כמו

בישול שהתבאר לעיל שכל מה שמתבשל אח"כ הרי הוא מתייחס למעשיו, אף שבפועל נסתיימו מעשיו בהנחת התבשיל על גבי האש, מס"ה בודאי נחשב שמעשיו נעשים בשבת. והכא נמי המכוון בערב שביעית שעון או מחשב, שמפעיל מערכת השקאה וכדו' לשדות בשביעית, הדבר פשוט שאסור לעשות כן שכל מה שנעשה אח"כ הוא מכא מעשה האדם ומתייחס אליו ואין זה נחשב שנעשה מעצמו ונמצא שעושה שאין הארץ שובתת ממלאכת אדם שבה.

ובין אסור לכוון שעון או מחשב בשביעית ואף מערב שביעית שיזבל את הקרקע בשביעית ע"י שמכנים חומרים בתוך מי ההשקאה כמבואר לקמן הל' י"ג עמ' קלג.

קיום מצות ושביתה הארץ

בראיה שרק מי שיש לו קרקע ומשביטה בשביעית הרי הוא מקיים מ"ע ד"ושביתה הארץ", אבל מי שאין לו קרקע אף שאינו מבטל העשה מ"מ אינו מקיים העשה, ולא דמי למה שנסתפק המנ"ח [קלב] לענין מצות השבתת חמץ בערב פסח אי המצוה דוקא כשיש לו חמץ ומשביטה או דילמא אף אם אין לו חמץ מקיים העשה שהרי אין לו חמץ עי"ש, דהתם המצוה על הגברא שלא יהיה לו חמץ ולכן י"ל דמצות השביתה היא ע"י שאין לו חמץ אף כשבפועל אינו שורף חמץ, משא"כ במצות עשה דשביטת הארץ דהמצוה היא להשביט את הקרקע מעבודתה, בזה פשיטא שאם אין לו קרקע אינו מקיים המצוה להשביטה מעבודתה.

וגר"א עוד, דאם יש לו קרקע אף שהיא לא זרועה או נטועה מקיים העשה

שער הציון

[קכח] שבת שס: [קכט] ס' י"ז ס"ק כ"ה: [קל] ודוקא באילני סרק או תבואה ירקות וקטניות דלא שייך בהו גזירת מוין לערלה: [קלא] לעיל בענין "הטעם שא"ל לעקור הנטיעות בשביעית: [קלב] מצוה ט' ס"ק א':